

সম্প্রসাৰণ শিক্ষা সঞ্চালকালয়
অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়, খানাপাৰা, গুৱাহাটী-৭৮১০২২
পশুপালন দিহা (১ নং সংখ্যা)

দুর্যোগৰ সন্ধিক্ষণত আশাৰ ৰেঙণি : আত্মনিৰ্ভৰশীল ভাৰত

ড° বিকাশ বৰঠাকুৰ
ড° অতুল বৰগোঁহাঁই

- ✕ আত্মনিৰ্ভৰশীল জাতিৰ মৰণ নাই। দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধই জাপানক একপ্ৰকাৰ নিশ্চিহ্ন কৰি পেলাইছিল। কিন্তু আত্মনিৰ্ভৰশীলতাৰ পাঠে জাপানৰ নাগৰিকক এনেদৰে উদ্ধুদ্ধ কৰিলে যে খুব কম সময়ৰ ভিতৰতে বিশ্বৰ সৰ্বাতোকৈ শক্তিশালী অৰ্থনীতিৰ কাণ্ডাৰী হৈ পৰে দেশখন।
- ✕ উপৰ্যুপৰি লকডাউন, আফ্ৰিকান ছোৱাইন ফিভাৰ তথা বানপানীত বিধ্বস্তপ্ৰায় অসমৰ পশুপালন তথা মৎস্যপালন ক্ষেত্ৰত কেউফালে কেৱল হতাশাৰ ছবি। দেশৰ গ্ৰাম্য অৰ্থনীতিৰ পুণৰুদ্ধাৰৰ বাবে তথা আত্মনিৰ্ভৰশীল ভাৰত নিৰ্মাণৰ বাবে মাননীয় প্ৰধানমন্ত্ৰীয়ে ২০ লাখ কোটি টকীয়া 'আত্মনিৰ্ভৰশীল ভাৰত' শীৰ্ষক যি আৰ্থিক পেকেজ ঘোষণা কৰিলে, ইয়াৰ সুপৰিকল্পিত আৰু পৰিপক্ক প্ৰস্তুতিৰ দ্বাৰা কৃষকসকল তথা নিৰনুৱাসকল লাভান্বিত হ'ব পাৰে।
- ✕ কৃষি, পশুপালন আৰু মীন খণ্ডক সামৰি পেকেজৰ তৃতীয় দফাত দুগুণ উৎপাদন খণ্ডৰ বাবে ১৫ হাজাৰ কোটি টকা ধাৰ্য্য কৰাৰ লগতে দুগুণজাত সামগ্ৰীৰ উৎপাদন আৰু বণ্টনিৰ লগত জড়িতসকলক বিশেষ ভাণ্ডা প্ৰদান আৰু বেচৰকাৰী বিনিয়োগক উৎসাহিত কৰাৰ ঘোষণা কৰা হৈছে। চৰকাৰে নিৰাময়ৰবাবে এশ শতাংশই টিকাকৰণৰ ব্যৱস্থা লবলৈ ১৩,৩৪৩ কোটি, ভেষজ আৰু ঔষধি উদ্ভিদৰ বাবে ৪ হাজাৰ কোটি তথা মৌ পালকসকলৰ বাবেও ৫০০ কোটি টকা ধাৰ্য্য কৰা হৈছে। আনহাতে দেশত মীন বিপ্লৱ সূচনাৰ লক্ষ্যৰে ২০,৫০০ কোটি টকীয়া প্ৰধান মন্ত্ৰী মৎস্য সম্পদ যোজনা (পি এম এম এছ ৱাই) ৰূপায়ণ কৰা হ'ব। উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ ৰাজ্যসমূহত কেন্দ্ৰই আঁচনিৰ ৯০ শতাংশ বহন কৰাৰ বিপৰীতে আন ৰাজ্যত বহন কৰিব ৬০ শতাংশ, বাকী ধন বহন কৰিব লাগিব ৰাজ্য চৰকাৰ সমূহে। কিষাণ ক্ৰেডিট কাৰ্ডৰ (KCC) অধীনত নতুনকৈ পশুপালন আৰু মীনখণ্ডকো সামৰি লোৱা হৈছে।
- ✕ এম এছ এম ই (MSME) খণ্ডৰ নতুন সংজ্ঞা নিৰ্দ্ধাৰণ কৰি ১ কোটি টকাৰ কম বিনিয়োগ আৰু বাৰ্ষিক ৫ কোটি টকাতকৈ কম উপাৰ্জন কৰা উদ্যোগক সুক্ষ্ম তথা ১০ কোটি টকাৰ কম বিনিয়োগ আৰু বাৰ্ষিক ৫০ কোটি টকাতকৈ কম উপাৰ্জন কৰা উদ্যোগক লঘু আৰু ২০ কোটিৰ কম বিনিয়োগ আৰু ১০০ কোটি টকাতকৈ কম উপাৰ্জন কৰা উদ্যোগক মজলীয়া উদ্যোগ হিচাপে চিহ্নিত কৰা হ'ব। দেশৰ ৪৫ লাখ

MSME উদ্যোগলৈ তিনি লাখ কোটি টকাৰ ঋণ আৰু আমানত অবিহনে ১ কোটি টকালৈ ঋণ প্ৰদানৰ ঘোষণা কৰা হৈছে। ১ কোটি টকালৈ উদ্যোগীক আমানত অবিহনে ঋণ প্ৰদানৰ ব্যৱস্থা পূৰ্বৰ পৰাই বাহাল আছে যদিও বেংক সমূহে উক্ত নিয়ম কোনোদিনে পালন কৰা নাই। চৰকাৰে এই ক্ষেত্ৰত বাস্তৱসন্মত পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰিব লাগে।

- ✕ থলুৱা সামগ্ৰীৰ প্ৰস্তুতি আৰু ৰপ্তানি উৎসাহিত কৰিবলৈ মাননীয় প্ৰধানমন্ত্ৰীৰ ‘ভ’কেল ফৰ ল’কেল’ ঘোষণাত জৈৱ-বৈচিত্ৰৰে ভৰপূৰ উত্ত-পূৰ্বাঞ্চলৰ পশুপালন আৰু মৎস্যপালন ক্ষেত্ৰলৈ প্ৰচুৰ সম্ভাৱনা কঢ়িয়াই আনিছে।
- ✕ অসম চৰকাৰে পেকেজৰ ৰূপায়ণ আৰু পৰ্য্যবেক্ষণৰ বাবে বেংক সমূহৰ প্ৰতিনিধিকো অন্তৰ্ভুক্ত কৰি এখন বিশেষ ৰাজ্যিক সমিতি গঠন কৰিছে আৰু ইতিমধ্যে জিলাভিত্তিক সুনিৰ্দিষ্ট কৰ্ম আঁচনি (Action Plan) প্ৰস্তুত কৰিবৰ বাবে কৃষি আৰু মীন বিভাগে পদক্ষেপ হাতত লৈছে। অসম চৰকাৰৰ পশুপালন বিভাগে এই প্ৰত্যাহ্বান গ্ৰহণ কৰি বলিষ্ঠ নেতৃত্ব তথা সময়োচিত পদক্ষেপৰ দ্বাৰা বহু অপেক্ষিত ‘আত্মনিৰ্ভৰ ভাৰত’ আৰু ‘আত্মনিৰ্ভৰ অসমৰ ধাৰণা বাস্তৱায়িত কৰাৰ দিশত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিব লাগে।
- ✕ অসমৰ শিক্ষিত নিৱনুৱা সকলে আনলৈ অপেক্ষা নকৰি নিজে সু-সংগঠিত হৈ বিভাগীয় কৰ্তৃপক্ষৰ পৰা প্ৰয়োজনীয় তথ্য আহৰণ কৰি সু-পৰিকল্পনা আৰু প্ৰস্তুতিৰ দ্বাৰা নিজাকৈ পদক্ষেপ হাতত ল’ব পাৰে। এই ক্ষেত্ৰত কাৰিকৰী দিশত সহায়ৰ বাবে সম্প্ৰসাৰণ শিক্ষা সঞ্চালকালয়, অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়, খানাপাৰাৰ তৰফৰ পৰা এটি ক্ষুদ্ৰ প্ৰয়াস “পশুপালন দিহা”।

বানপানীৰ সময়ত পশু খাদ্য প্ৰস্তুতিৰ কৌশল

ড° লক্ষ্যজ্যোতি বৰা

ধান খেৰত ইউৰিয়া প্ৰয়োগ : অনাতনৰ সময়ত খেৰ আৰু নৰাযোগান ধৰি পশুধনৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় আঁহজাতীয় খাদ্যৰ নাটনি দূৰ কৰিব পাৰি। এনে অভাৱৰ সময়ত ইউৰিয়া প্ৰয়োগ কৰি নিম্ন প্ৰ’টিনযুক্ত ধানখেৰৰ গুণাগুণ উন্নত কৰিব পৰা যায়। ইয়াৰ বাবে প্ৰথমে ৪ কিঃগ্ৰাঃ ফাৰ্মগ্ৰেড ইউৰিয়া ৪০-৫০ লিঃ পানীত ভালদৰে মিহলাই ল’ব লাগে। এই মিশ্ৰণটো ১০০ কিঃগ্ৰাঃ ধানখেৰৰ ওপৰত ভালদৰে চঢ়িয়াই খেৰ খিনি তিয়াই থ’ব লাগে। এনে ইউৰিয়া প্ৰয়োগ কৰা ধানখেৰ খিনি এখন প্লাষ্টিকেৰে বতাহ ওলাব-সোমাব নোৱাৰাকৈ গ্ৰীষ্ম কালত ৭ দিন আৰু শীত কালত ১৪ দিন বান্ধি ৰাখিব লাগে। উক্ত সময়ৰ ভিতৰত খেৰখিনি উন্নতমানৰ গো-খাদ্য হিচাপে প্ৰস্তুত হৈ উঠে আৰু পৰ্য্যায়ক্ৰমে কম পৰিমাণেৰে আৰম্ভ কৰি পিছলৈ দৈনিক প্ৰয়োজনীয় পৰিমাণত দিব পাৰি।

ইউ এম এফ এল (UMFL) : ইউ এম এল হৈছে ইউৰিয়া , গুৰ আৰু পানীৰে প্ৰস্তুত কৰা এক পনীয়া পশু খাদ্য। প্ৰথমে ইউৰিয়া (২.৫%) পানীত (২.৫%) ভালদৰে মিহলাই গুৰ (৯২%) এডাল কাঠৰ মাৰিৰে ভালদৰে মিহলাই খনিজ পদাৰ্থ (২%) আৰু নিমখ (১%) ওপৰত চঢ়িয়াই ভালদৰে মিলাই ইউ এম এফ এল প্ৰস্তুত কৰিব পাৰি।

প্ৰলয়ক্ষাৰী বানপানীৰ কাৰণে দেখা দিয়া পশু খাদ্যৰ অভাৱৰ সময়ত থলুৱা ভাৱে উপলব্ধ হোৱা আম, কঁঠাল, নিম, বাঁহ, কাঞ্চন, মদাৰ আদি গছৰ পাত জন্তুক খুৱাব পাৰি। তাৰোপৰি কলগছ, কুঁহিয়াৰ, কচু, মিঠাআলু শিমলুআলু আদি গছৰ পাতৰ লগতে গা-গছো পশু খাদ্য হিচাবে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি। বিভিন্ন জলজ উদ্ভিদ যেনে পানী মেটেকা আৰু পুণী জন্তুক খুৱাব পৰা যায়। এনে গছ বা গছৰ পাত প্ৰয়োজন অনুযায়ী ধুই শুকুৱাই বা সিজাই লৈহে পশুক খুৱাব লাগে।

ছাগলী প্ৰতিপালনৰ মাহেকীয়া নিয়মাৱলী

ড° প্ৰাঞ্জল বৰা

- জানুৱাৰী : শীতৰ চাপৰ পৰা মুক্ত কৰি ৰখা, গাভিনী ছাগলীৰ খাদ্যৰ যতন আৰু হ'বলগীয়া পোৱালিৰ বাবে সাজু।
- ফেব্ৰুৱাৰী : পোৱালি দিয়াৰ বাবে সাজু আৰু যতন। বসন্ত কালত পাল খাব লগীয়া মাইকী ছাগলী কেইজনীৰ খাদ্যৰ পৰিমাণ বৃদ্ধি (Flushing)।
- মাৰ্চ : পোৱালি দিয়াৰ সময়ত আৰু পাছত যত্ন, পেলুৰ ঔষধ দিয়া আৰু Enterotoxaemia ৰোগৰ ছিতাকৰণ।
- এপ্ৰিল : বাহ্যিক পৰজীৱি ৰোধৰ বাবে ঔষধযুক্ত পানীত জুবুৰিওৱা, শ্বাসাত্মিক (PPR) ৰোগৰ ছিতাকৰণ।
- মে : ছাগলী বসন্ত (Goat Pox) ৰোগৰ ছিতাকৰণ, পানী জমা হোৱা ঠাইত চৰিবলৈ যোৱাত বাধা।
- জুন : গাভিনী কেইজনীৰ খাদ্যৰ পৰিমাণ বৃদ্ধি, খনিজ লৱণ আৰু ভিটামিন যোগান। হ'বলগীয়া পোৱালিৰ বাবে গৃহ নিৰ্মাণ।
- জুলাই : ঔষধযুক্ত পানীত জুবুৰিওৱা, শৰৎকালত জন্মিব লগীয়া পোৱালিৰ বাবে সাজু।
- আগষ্ট : পোৱালিৰ যতন, পেলুৰ ঔষধ যোগান।
- চেপ্তেম্বৰ : বংশ ৰক্ষাৰ বাবে ভাল মতাৰ বাচনি, পেলুৰ ঔষধ খুওৱা।
- অক্টোবৰ : শৰৎকালীন প্ৰজনন
- নৱেম্বৰ : শীতকালীন জাকফুৰা / পাল খোৱা।
- ডিচেম্বৰ : শীতৰ চাপৰ পৰা মুক্ত কৰি ৰখা, গাভিনী ছাগলীৰ বাবে সুষম আৰু বৰ্ধিত খাদ্য প্ৰদান।

হাঁহৰ ডাকপ্লেগ ৰোগৰ ছিতাকৰণ

ড° নগেন্দ্ৰ নাথ বৰ্মন

ডাকপ্লেগ এবিধ ভাইৰাছৰ দ্বাৰা হোৱা অতি সংক্ৰামক হাঁহৰ ৰোগ। সকলো বয়সৰ হাঁহ এই ভাইৰাছৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত হয় যদিও পোৱালি আৰু বাঢ়নীয়া হাঁহ ১০০% মৃত্যু মুখত পৰে। ৰোগৰ লক্ষণ সমূহ হ'ল -

- ◆ আক্ৰান্ত হোৱা হাঁহবোৰে খাবলৈ এৰে। জাকৰ পৰা আঁতৰি এচুকত বহি থাকে।
- ◆ নাকৰ বিন্ধাৰ পৰা পানী নিৰ্গত হয়।
- ◆ চকুৰ পৰা ফেঁচকুৰি ওলাই চকুৰ পতা বান্ধ খাই পৰে।
- ◆ আক্ৰান্ত হাঁহবোৰে লেঙেৰাই খোজ কাঢ়ে।
- ◆ ঠোঁট দুটা মেলি কণ্ঠৰে উশাহ-নিশাহ ল'ব ধৰে।
- ◆ সেউজীয়া মল ত্যাগ কৰে।
- ◆ পোৱালি হাঁহবোৰে ডিঙি পিচলৈ পকাই ভৰি দুখন জোকাৰিব ধৰে আৰু বহু সময়ত লক্ষণ নেদেখুওৱাকৈ মৃত্যু ঘটে।

ডাকপ্লেগ ৰোগৰ ছিতাকৰণ

ছিতাকৰণৰ দ্বাৰা ডাকপ্লেগ ৰোগ প্ৰতিৰোধ কৰিব পাৰি। পশু চিকিৎসা বিজ্ঞান মহাবিদ্যালয়ৰ অনুজীৱ বিজ্ঞান বিভাগে কলা-কৰ্ষণৰ দ্বাৰা অতি উৎকৃষ্টমানৰ ডাকপ্লেগ ৰোগৰ ছিটা উদ্ভাৱন কৰি উলিয়াইছে। পৰীক্ষাগাৰত এই

ছিটাৰ ৰোগ প্ৰতিৰোধক ক্ষমতাৰ অনুসন্ধান চলোৱাৰ লগতে ক্ষেত্ৰ ভিত্তিক পৰীক্ষাও চলাই থকা হৈছে। কলা-কৰ্ষণৰ দ্বাৰা প্ৰস্তুত কৰি উলিওৱা ডাকপ্লেগৰ ছিটা বিধ সুৰক্ষিত হিচাবে প্ৰমাণিত হৈছে। এই ছিটা দুমাহ বয়সৰ হাঁহৰ পোৱালিক প্ৰতিৰোধক হিচাপে দি ৩ মাহ অন্তৰত আকৌ এবাৰ ছিটা দি সু-ফল পোৱা গৈছে। এই ছিটা ০.৫ মি. লি পৰিমাণত বুকুৰ মাংসপেশীত দিয়া হয়। আগতীয়া আবেদনৰ ভিত্তিত ডাকপ্লেগৰ ছিটা হাঁহ পালক সকলৰ মাজত বিতৰণ কৰি থকা হৈছে। এই ছিটা ২০ জনী, ৫০জনী, ১০০ জনী আৰু ২০০ জনীৰ হাঁহৰ বাবে পৃথকে পৃথকে প্ৰস্তুত কৰি ৰখা হয়। ছিটা প্ৰাপ্তিৰ বাবে ADMaC Laboratory, College of Veterinary Science, Khanapara, Guwahati-781022 এই ঠিকনাত যোগাযোগ কৰিব পাৰিব। ডাকপ্লেগৰ ছিটা বৰফত নিবৰ বাবে সদায় ফ্লাক্স অনা নিত্যান্তই প্ৰয়োজনীয়।

বানপানীৰ সময়ত হাঁহ কুকুৰাৰ খোৱা পানী বীজাণুমুক্ত কৰাৰ দিহা

ড° যোগ দেৱ মহন্ত

- হাঁহ-কুকুৰাৰ বাবে যোগান ধৰা পানী সদায় নিৰ্মল, পৰিষ্কাৰ, কোমল, গোলকবিহীন আৰু ৰঙবিহীন হোৱা উচিত।
- কুঁৱা, দমকল অথবা গভীৰ নলীনাৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা পানীখিনি প্ৰথমে ২০০, ৫০০ বা ১০০০ লিটাৰ জোখৰ টেংকিত সংৰক্ষণ কৰিব লাগে।
- দ্বিতীয়তে প্ৰতি ১০ লিটাৰ পানীত ০.৫ মিলিলিটাৰ অম্লকাৰক আৰু ০.৫ মিলি লিটাৰ বীজাণুনাশক দ্ৰব্য একেলগে ভালদৰে মিহলাই দিব লাগে।
- অম্লকাৰক হিচাবে ব্যৱহাৰ কৰা জৈৱিক এচিড যেনে Lactic acid, citric acid, formic acid আদিয়ে পানীৰ আৰু হাঁহ-কুকুৰাৰ খাদ্য নলীৰ PH হ্রাস কৰাৰ ফলত অপকাৰী অনুজীৱবোৰ ধ্বংস হৈ যায়। অম্লকাৰকৰ উপস্থিতিত বীজাণুনাশক দ্ৰব্য যেনে কোৱাটাৰনেৰী এম'নিয়াম কম্পাউণ্ডৰ সক্ষমতা বৃদ্ধি পায়। ফলত খোৱা পানী সম্পূৰ্ণৰূপে বীজাণুমুক্ত হৈ পৰে। এনে পানী ব্যৱহাৰ কৰিলে হাঁহ-কুকুৰাৰ বেমাৰ আজাৰ কম হয় আৰু উৎপাদন বৃদ্ধি পায়।
- কুঁৱাৰ পানীত চুন অথবা ব্লিচিং পাউডাৰ প্ৰয়োগ কৰিব নালাগে। প্ৰয়োজন সাপেক্ষে নিৰ্দিষ্ট জোখত পটাছ বা ফিটকিৰি প্ৰয়োগ কৰিব পাৰি।
- হাঁহ-কুকুৰাৰ খোৱা পানী বীজাণুমুক্ত কৰাৰ অন্য এক সহজ উপায় হৈছে প্ৰতি লিটাৰ পানীত প্ৰায় ৩-৪ গ্ৰাম ব্লিচিং পাউদাৰ মিহলাই কমেও ৬০ মিনিটৰ বাবে ৰাখি থ'ব লাগে। নতুবা জুইশলা বাকচৰ ভিতৰত সম্পূৰ্ণকৈ এবাকচ ব্লিচিং পাউদাৰ জুখি পাউদাৰখিনি এখন মিহি কাপোৰেৰে বান্ধি প্ৰায় ১২ ঘণ্টাৰ বাবে ১০০০ লিটাৰ পানীৰ ড্ৰামত ডুবাই থব লাগে।
- ব্যৱসায়িক ভাৱে উপলব্ধ ক্লৰিণ ডাই অক্সাইডৰ এটা টেবলেট প্ৰতি ৫০০ লিটাৰ পানীত দি পানী বিজাণু নাশ কৰিব পাৰি।

সম্প্ৰসাৰণ শিক্ষা সঞ্চালকালয়, অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়, খানাপাৰা, গুৱাহাটীৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত আৰু প্ৰচাৰিত “পশুপালন দিহা”ৰ সম্পাদনা সমিতি :

মুখ্য সম্পাদক	:	ড° অতুল বৰগোঁহাই
সম্পাদক	:	ড° যোগ দেৱ মহন্ত
যুটীয়া সম্পাদক	:	ড° বীৰেন্দ্ৰ নাথ ভট্টাচাৰ্য
		ড° নৱনীল বৰুৱা
সহযোগী সম্পাদক	:	ড° বিকাশ বৰঠাকুৰ
		ড° ৰাজজ্যোতি ডেকা
কৃষক প্ৰতিনিধি	:	শ্ৰী বৰ্ণালী শৰ্মা বৰুৱা